

УДК 371:811.161.2+378.016:82.09

РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОСТУПУ ВІТЧИЗНЯНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Людмила БАЗІЛЬ, доцент науково-дослідної лабораторії експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Статтю присвячено осмисленню ролі освітніх інновацій у розвиткові літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. На прикладі освітнього процесу у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка висвітлено особливості застосування технології контекстного, діяльнісного, проблемного й інтерактивного навчання у системі фахової освіти майбутніх словесників.

Ключові слова: учитель української мови і літератури, літературознавча компетентність, освітні інновації.

Людмила БАЗІЛЬ. РОЗВИТИЕ ЛІТЕРАТУРОВЕДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ-СЛОВЕСНИКОВ В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Статья посвящена осмыслению роли образовательных инноваций в развитии литературоведческой компетентности будущих учителей украинского языка и литературы. На примере образовательного процесса в Глуховском национальном педагогическом университете имени Александра Довженко освещены особенности применения технологии контекстного, деятельностного, проблемного и интерактивного обучения в системе профессиональной подготовки будущих словесников.

Ключевые слова: учитель украинского языка и литературы, литературоведческая компетентность, образовательные инновации

Ludmyla BAZYL. DEVELOPMENT OF COMPETENCE IN LITERATURE STUDIES OF TEACHER-PHILOLOGISTS IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE TRENDS OF DOMESTIC EDUCATIONAL SPACE

The article is devoted to understanding the role of educational innovations in the formation of literary competence of future teachers of Ukrainian language and literature. The example of the educational process in Glukhivsky National Pedagogical University named after Alexander Dovzhenko highlighted features of technology context, Activity, and interactive learning problem in the system of literary education of future philologist.

Keywords: teacher of Ukrainian language and literature, literary competence, educational innovation.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому просторі під впливом становлення новітніх інформаційних технологій, утвердження тенденцій постмодерного світу художньої літератури, поліметодології літературознавства особливої значущості набуває здатність людини критично сприймати, глибоко розуміти змістово-фактуальну, змістово-концептуальну і змістово-підтекстову інформацію, репрезентовану в друкованих, електронних мультимедійних форматах і творчо використовувати для самоздійснення. «Критично-творче читання» як соціокультурно значуща «технологія інтелектуального відтворення національно-культурних досягнень», «комунікативний посередник», «оживлений діалогом людини із сучасниками і

тими, кого вже немає», уможливлює збереження й поширення загальнолюдських, національних високоморальних чеснот. Опанування інструментальних механізмів усвідомленого читання, мовомислення і творчої самореалізації зазвичай відбувається в різних видах літературознавчої діяльності у системі освіти (формальна, неформальна, інформальна).

Зважаючи на це, в меті літературної освіти увагу законтривано на «вихованні творчого читача із самостійним критичним мисленням, гуманістичним світоглядом, високим рівнем загальної культури, сформованими естетичними смаками». Учителю української мови й літератури для досягнення означених завдань, успішної самореалізації та саморозвитку необхідно оволодіти

сукупністю відрефлексованих знань інтегрованого змісту, розвинуті комплекс умінь, навичок, чітку систему ціннісних орієнтирів, переконань, настанов.

Обов'язковими якостями такого фахівця позиціонуємо наявність усвідомленої, стійкої потреби щодо глибокого пізнання літературно-художніх явищ, здатність «переживати» зміст художніх творів як письменників-klassиків, так і сучасників, захоплюватися образною довершеністю художнього тексту, рефлексувати з приводу прочитаного, порівнювати створений митцем художній світ із реаліями буття сучасної людини, використовувати відрефлексовані ціннісні ідеї для розв'язання суперечливих ситуацій власного життя. Розвиток таких якостей обумовлено рівнем літературознавчої компетентності, яка сприяє: раціональному, оперативному реагуванню на ситуації адекватного мистецькій сутності пізнання, оцінювання та інтерпретації літературно-художніх явищ, об'єктивного осмислення літературно-критичних розвідок, а також поміркованого опанування літературознавчих коментарів; проектуванню індивідуально-особистісної позиції стосовно власної траекторії життедіяльності, професійних успіхів, кар'єрного зростання на основі успішного виконання літературознавчої діяльності (осмислення змісту сприйнятих текстів, об'єктивного оцінювання літературно-критичних і літературознавчих розвідок, використання усвідомлених відомостей для вирішення суперечностей у соціокультурній, професійній, побутовій сферах буття людини, створення логічно поміркованих і водночас оригінальних варіантів інтерпретаційних моделей сприйнятих текстів); утвердженню стереотипних уявлень про поведінку і дії людини у стандартних і нестандартних ситуаціях громадянського, професійного, буденного життя, образи-типи духовно-творчого буття; розвитку вмінь глибоко пізнавати зміст твору й помірковано відображати свої думки, емоції та відчуття, цілісно, оригінально і водночас грамотно оформляти індивідуальне морально-естетичне ставлення до дійсності як дієву активну позицію. Тому особливої значущості набуває проблема розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

Стислий огляд публікацій із теми. Ознайомлення з науковими розвідками дає змогу констатувати, що різноспектні питання професійної підготовки учителів української мови і літератури систематично порушуються у науковому діскурсі. У центрі уваги сучасних дослідників – проблеми формування креативності майбутніх учителів літератури

(О. Куцевол), інтерпретаційної компетентності (Л. Бутенко, А. Вітченко, О. Ісаєва, О. Ратушняк), риторичної компетентності (Н. Голуб, Л. Мацько, Н. Остапенко), комунікативної компетентності (О. Горошкіна, М. Пентилюк, М. Плющ), генологічної компетентності (Н. Романишина), теоретико-методологічні аспекти літературознавчої підготовки (Н. Астрахан, О. Бондарева, Л. Горболіс, Я. Поліщук, А. Ткаченко та ін.); формування здатності майбутнього вчителя літератури до проектно-конструкторської діяльності (В. Шуляр), до компаративного вивчення художніх творів (А. Градовський), до викладання української літератури у взаємозв'язках із іншими видами мистецтв (С. Жила); реалізація стратегій співдіяльності у професійній мовленнєвій підготовці (С. Караман), критичного мислення у літературознавчій підготовці (В. Погребенник) тощо. Більшість науковців і вчителів-практиків уважають, що нині виникала необхідність модернізації шкільної літературної освіти загалом, і зокрема вироблення такої технології викладання художньої словесності, яка б ураховувала ефективні новітні досягнення літературознавчої думки. Водночас перспективи економічного і духовного поступу країни окреслили важливість застосування освітніх інновацій у літературознавчій підготовці висококваліфікованих учителів української мови і літератури. Інноваційність в освітній галузі вважають принципово важливою відповіддю на виклики сучасності. Насамперед – це гнучкість системи освіти, її відкритість до нових змістових, світоглядних, технологічних аспектів, наявність конкурентоспроможних національних і транснаціональних проектів у світовому співтоваристві.

Мета статті. Вирішення зазначененої проблеми можливе на основі цілісного аналізу та оновлення мети, завдань і змістового наповнення професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури, запровадження новітніх прогресивних технологій вивчення літературознавчих курсів, осучаснення традиційних моделей освітніх систем, що, безперечно, спонукає з'ясувати вплив освітніх інновацій на стан фахової підготовки студентів. Тому в рамках статті осмислимо потенціал освітніх інновацій у контексті розвитку літературознавчої компетентності вчителів-словесників.

Виклад основного змісту. Літературознавчу компетентність розуміємо як складну динамічну систему індивідуально-особистісних і професійно-діяльнісних елементів, що відображає особистісну й діяльнісну площини

ни інтегративної особистісно-професійної характеристики словесника. Такі елементи у системній цілісності забезпечують здатність і готовність учителя до ефективного виконання літературознавчої діяльності як підґрунтя професійної праці, особистісно-професійної самореалізації і саморозвитку. Під впливом стрімкого розвитку інноваційних технологій у загальному особистісно-професійному профілі вчителя української мови і літератури актуальності набувають інтелектуально-творчі особистісні якості (активність, креативність, критичне мислення, рефлексивність та ін.), що формують уявлення про педагогічного працівника як про неповторну індивідуальність із чітко вираженим стилем діяльності, стійкою активною світоглядною позицією та цінністями орієнтирами. Зокрема за результатами міжнародних досліджень «Школа – 2030» (червень 2014 р.) світової спільноти WISE, на думку 75 % опитаних експертів, у майбутньому найбільше поціновуватимуть особистісні й міжособистісні навички. Водночас 42 % респондентів перековані у важливості академічних знань у майбутньому. Прикметно, що 83 % опитаних експертів упевнені у важливості індивідуалізації змісту в освіті майбутнього і вважають, що «зміст навчальних програм вирізнятиметься індивідуалізованістю, відповідно до потреб кожного студента», а роль учителя буде трансформовано у напрямі «від викладача – до координатора навчального процесу».

На нашу думку, саме літературознавча компетентність учителя у системі шкільної літературної освіти сприяє формуванню читацької культури учнів, розвитку критичного мислення, естетичних смаків і уподобань на основі осмислення зразків мистецтва слова, діалогічного осягнення тексту й змісту художніх творів, формує стійкий інтерес до пошуку істини, зорієнтовує на вироблення готовності до повної самореалізації, саморозвитку, вдосконалення навичок співтворчості. На основі виявлення літературознавчої компетентності у системі шкільної літературної освіти вчитель зміщує акцент із процесу опанування літературознавчого знання на процес знаходження істини у літературно-художньому явищі, тобто закцентовує увагу на пізнанні тексту літературного твору, адже знання – відносне, а пошук істини – нескінчений (за О. Потебнею). Отже, важливість розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови й літератури – очевидна.

Традиційно формування літературознавчих знань і вмінь відбувалося у процесі опанування нормативних курсів «Вступ до літературознавства», «Літературне краєзнавство», «Виразне читання», «Історія української літератури (за періодами)», «Історія зарубіжної літератури», «Літературна критика», «Теорія літератури». Адже із початку 90-х рр. ХХ ст. розвиток освітньої галузі спрямовується за інноваційним вектором, що підтверджено в законодавчих і нормативно-правових документах. Інноваційна освітня політика набула загальнодержавної знаковості. Її реалізація забезпечується нормативно-правовою базою й інноваційними процесами, пов’язаними зі створенням нової теорії і практики освіти та підтримкою наукових досліджень у галузі педагогічної інноватики. Зазначимо, що на нормативно-законодавчому рівні **освітні інновації** розглядають як процедуру постійного оновлення освіти та кінцевий продукт застосування будь-якої новизни задля внесення якісних змін в освітній процес й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та інших ефектів. Інновації в освіті вирізняються новизною, спрямованою на якісне поліпшення освітнього процесу, і відображаються в удосконалених чи нових: **освітніх системах** (дидактична, виховна, управлінська); **складниках освітнього процесу** (мета, зміст, структура, форми, методи, засоби, результати); **освітніх технологіях** (дидактичні, виховні, управлінські); **наукових і науково-методичних розробках, технічних пристроях і установках** для закладів і установ освіти; **нормативно-правових документах**, що регламентують діяльність навчальних закладів і установ освіти та їхні відносини з іншими інституціями.

У площині інноваційного реформування літературознавчої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до її змісту **введено нові курси і спецсемінари**: «Психологія літературної творчості», «Комунікативна лінгвістика», «Педагогічна риторика», «Теорія сприйняття і розуміння художнього твору», «Психоаналіз», «Психоісторія української літератури», «Літературна герменевтика», «Теоретичні основи аналізу художнього твору», «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури», «Основи літературознавчих досліджень», «Педагогічна герменевтика», «Педагогіка екзистенціалізму», «Педагогічна психологія», «Психологія літературної творчості», «Психологія читацької діяльності» тощо; **запроваджено новітні**

технології модульного, контекстного, інтегративно-діяльнісного, проблемного, інтерактивного, текстотворчого навчання.

На прикладі осмислення практичного досвіду діяльності Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка з'ясуємо суть освітніх інновацій у літературознавчій підготовці майбутніх словесників. За ініціативою викладачів викладання літературознавчих дисциплін організовується на основі **контекстно-текстотворчої технології**. Її мета полягає у формуванні педагогічної спрямованості способів розумових дій, розвитку емоційних і морально-естетичних якостей, засвоєнні знань, умінь і навичок, виробленні дієво-практичної сфери і самокерувальних механізмів особистості майбутнього вчителя української мови й літератури.

Основними характеристиками технології є гуманістичність, гармонійність, проблемно-пошуковий, творчий, діалогічний характер навчального процесу. Вона спрямована на розвиток потреби студента в самоактуалізації, що має провідну роль у сфері спонукання дидактичного вибору. Відповідно до піраміди людських потреб Абрахама Маслоу, самоактуалізація є вершиною. Учений доводить, що її можна досягти лише за умови підготовленості особистості до духовного розвитку і постійного бажання до самовдосконалення.

Обов'язковою вимогою осучаснення професійної підготовки майбутніх учителів української мови й літератури вважаємо застосування **інтегративно-діяльнісної технології**, що передбачає введення предметно-професійного і соціального контекстів майбутнього фаху до змісту літературознавчих курсів. Розвиток літературознавчої компетентності студентів і одночасне її виявлення у процесі аудиторної і позааудиторної роботи уможливлюють перехід від освітньої діяльності, що полягає в опануванні теоретичних знань і виробленні філологічних умінь, до професійно зорієнтованої літературознавчої, що розглядаємо як формування гармонійно розвиненої особистості учня засобами високохудожніх творів. Літературознавча компетентність майбутніх учителів сприяє ґрунтовному усвідомленню художніх творів, забезпечує поєднання пізнавального і комунікативного аспектів читання, розуміння психології літературної творчості, вироблення мовно-мовленнєвої культури, подальший саморозвиток, є дієвим засобом готовності до здійснення шкільної літературної освіти на засадах творчої інноваційної діяль-

ності й узаемодії науки і мистецтва. Саме на основі досконалого володіння літературознавчою компетентністю вчитель-словесник обирає найбільш ефективний елемент художнього твору, яким може зацікавити кожного з учнів, спонукати до розмірковувань. Наприклад, без ґрунтовних літературознавчих знань і вмінь неможливо усвідомити проблемно-ідейний зміст високохудожньої новели «Intermezzo» М. Коцюбинського. У творі діють такі персонажі, як «Моя утома», «Ниви у червні», «Сонце», «Три білих вівчарки», «Залізна рука города», «Людське горе». Метафоричність цих образів зумовлена свідомим бажанням автора персоніфікувати власні асоціативні враження і відобразити сутність людського буття. Саме літературознавчі знання й уміння є тими «інструментами», які діють змогу не тільки адекватно зрозуміти, проаналізувати й інтерпретувати зміст художнього твору, а й показати красу авторського слова, прослідкувати психологію душі письменника, спонукати до глибокого читання тексту.

У художніх, художньо-педагогічних, літературно-критичних і науково-літературознавчих текстах відтворено самобутність української культури, методологію наукового дослідження. Глибоке осмислення друкованих і електронних варіантів текстів, у яких висвітлено особливості педагогічно-філологічної діяльності під час практичних (семінарських) лабораторних занять із літературознавчих курсів, істотно впливає на професійну свідомість студентів, їхні естетичні ідеали, читацьку культуру й розвиває літературознавчу компетентність особистості. Зважаючи на це, під час занять із літературознавчих курсів основну увагу зосереджуємо на повноті усвідомлення художнього змісту витворів шляхом їх діалогічного осмислення; специфіці розуміння й засвоєння екзистенціальної сутності авторів, відображені у вчинках персонажів художніх, художньо-педагогічних творів; рівнях розвитку рефлексії й особистісної «Я-концепції»; умінні створювати власні художні, публіцистичні й наукові тексти, переробляти друковані варіанти текстів на медіа-мову.

Як бачимо, інтегративно-діяльнісна технологія розвитку літературознавчої компетентності поєднує методологічний, предметно-теоретичний, професійно-практичний, комунікативний і соціальний аспекти.

Використання потенціалу технологічного підходу щодо розвитку літературознавчої компетентності передбачає такі види діяльності майбутніх учителів української мови й літератури:

- інтегративно-колективне визначення мети, завдань кожного з навчальних курсів (студентам перед вивченням курсу пропонується декілька варіантів формулювань мети і завдань курсу, з-поміж яких обирають найбільш прийнятні);

- проектування власної пізнавальної діяльності (студенти розробляють індивідуальні траєкторії і алгоритми опанування навчального курсу за пропонованим зразком чи схемою);

- організація навчального процесу (майбутні вчителі добирають найбільш ефективні для них моделі і форми опанування навчальних курсів);

- діагностична і підсумкова перевірка ефективності навчальної діяльності за допомогою системи тестів, контрольних питань, виконання творчих завдань, пов'язаних із аналізом, інтерпретацією художніх, художньо-педагогічних літературно-критичних, науково-літературознавчих текстів, складанням власних текстів та ін. на кожному з етапів професійної підготовки.

У такій діяльності особливу увагу звертаємо на урахування студентами змісту таких положень:

- проектування мети і завдань шкільної літературної освіти відбувається відповідно до моделі літературознавчої підготовки вчителя, результатом якої є високий рівень літературознавчої компетентності;

- екстраполяція визначені мову практичних завдань у вигляді діяльнісної моделі забезпечує перехід від розв'язання навчальних завдань до професійної діяльності, спрямованої на формування гармонійно розвиненої особистості учня засобами художньої словесності;

- у процесі викладання літературознавчих дисциплін реалізується модель розвитку літературознавчої компетентності;

- у літературознавчій підготовці уможливлюється корекція процесу розвитку літературознавчої компетентності;

- необхідним компонентом літературознавчої підготовки є контроль, оцінювання (поточне, рубіжне, підсумкове) навчальних досягнень студентів.

Окреслену позицію реалізуємо в кожному змістовому модулі (темі) авторського курсу «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» через зовнішню структуру (тема, мета, обладнання, план, форма проведення занять, завдання студентам, рекомендована література, теоретичний

і практичний блоки, прогнозовані якості й уміння) і внутрішню структуру, яка відображає основні рівні сформованості літературознавчої компетентності студентами, що відповідає таксономії цілей: на рівні пізнання, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінки.

Розроблені навчальні посібники «Мовна особистість вчителя-словесника», «Мовно-літературна освіта в Україні: погляд крізь роки», «Фахова практика вчителя-словесника», «Навчальні й наукові дослідження з дисциплін літературознавчого циклу», «Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури» охоплюють загальнометодичні, філософсько-методологічні, конкретно-методологічні проблеми, власне теоретичні, теоретичні модулі і практичні блоки, блоки контролю і самоконтролю, блоки професійно-педагогічних умінь і професійних якостей.

В основу лекційно-семінарських занять із літературознавчих курсів покладено відому **технологію проблемного навчання**, що складається з таких етапів:

- виявлення суперечностей, усвідомлення їх як певних ускладнень – створення проблемної ситуації;

- осмислення проблемного завдання і прийняття його студентами, розуміння установки;

- аналіз умов пізнавального завдання, встановлення залежності між його складниками;

- членування основного проблемного завдання на мікрозавдання, визначення плану (програми) їх розв'язання;

- висунення й усвідомлення гіпотези; мобілізація ресурсу знань, умінь і навичок відповідно до умови завдання й гіпотези;

- добір методів і засобів виконання завдання;

- виконання системи дій і операцій, що сприяють виконанню завдання;

- перевірка одержаних результатів на практиці, зіставлення з гіпотезою, встановлення логічного зв'язку між знаннями, набутими нині й раніше.

Отже, проблемна технологія опанування літературознавчих курсів передбачає таку організацію навчальних занять, на яких існує можливість створення проблемних ситуацій під керівництвом викладача й виявляється активна самостійна діяльність студентів щодо їх розв'язання. Результатом запровадження проблемної технології вивчення історико- і теоретико-літературних курсів літературознавча компетентність, сформована на за-

садах творчого оволодіння знаннями, навичками, уміннями і розвитком критичного мислення.

Аналіз практичного досвіду переконує у доцільноті використання різних типів проблемних ситуацій, як **за змістом** (наприклад, проблема першотропу, класифікації художніх творів за родами, жанрами і жанровими різновидами у теорії літератури; проблема авторства окремих художніх творів, їх нового прочитання в історико-літературних курсах тощо), так і **рівнем складності** (наприклад, проблемна ситуація виникає спонтанно, створюється і розв'язується викладачем, створюється викладачем, а розв'язується студентами, створюється і розв'язується студентами).

Основою результативного проведення заняття із літературознавчих курсів є **групові технології**. Академічну групу студентів розподіляємо на мікрогрупи, діяльність відбувається за такими етапами:

1. Підготовка до виконання групового завдання:

- а) формулювання проблемної ситуації;
- б) інструктаж про зміст і послідовність роботи;
- в) рекомендації щодо дидактичного матеріалу в групах.

2. Групова робота:

- а) ознайомлення з інформаційними матеріалами, планування роботи в мікрогрупі;
- б) розподіл завдань між членами групи;
- в) індивідуальне виконання завдань;
- г) обговорення індивідуальних результатів роботи в групі;
- д) обговорення загального завдання групи (зауваження, доповнення, уточнення, узагальнення);
- е) підбиття підсумків групового завдання.

3. Заключна частина:

- а) повідомлення про результати роботи в групах;
- б) аналіз пізнавального завдання, рефлексія;

4. Висновки про роботу групи та її членів.

- а) загальний висновок про групову роботу і виконання поставленого завдання.

У процесі групової роботи викладач виконує різноманітні функції: контролює хід роботи у групах; консультує, відповідає на запитання, координує діяльність, за необхідності допомагає окремим студентам або групі загалом.

У результаті інтенсивної комп'ютеризації навчального процесу в освітніх установах розроблено нові форми навчально-методичного забезпечення студентів, у яких використову-

ються навчальні і контролювальні програми: мультимедійні лекції, електронні підручники, електронний контроль знань тощо. Умовами успішного використання комп'ютерних технологій дослідники справедливо вважають:

- комп'ютерну грамотність (знання основних понять інформатики і обчислювальної техніки, сучасних операційних систем та володіння їх основними командами, сучасних операційних засобів) викладачів і студентів;
- наявність спеціального обладнання;
- функціонування інформаційного середовища, яке постійно оновлюється (йдеться про збільшення інформації на літературних (www.ukrlib.com.ua, pysar.tripod.com, www.poetryclub.com.ua, ukrlit.kma.mk.ua) і філологічних сайтах (linguist.univ.kiev.ua/library, litbook.by.ru/ukrlit/index.html), web-сторінках університету, факультету чи викладачів літературознавчих курсів);
- керованість і корекція викладачем процесу навчання;
- здійснення взаємодії студентів із комп'ютером за всіма типами (суб'єкт-об'єкт, суб'єкт-суб'єкт, об'єкт-суб'єкт);
- оптимальне поєднання індивідуальної і групової роботи;
- створення психологічного комфорту під час роботи за комп'ютером;
- необмежене навчання: зміст, його інтерпретація і додатки;
- використання деякої формалізованої моделі змісту, що представлений програмними засобами, записаними у пам'ять комп'ютера, і можливостями телекомунікаційної мережі.

Осмислення практичного досвіду діяльності ВНЗ дає можливість стверджувати, що нині комп'ютер має багатофункціональне призначення (виконує функції: викладача (вчителя); джерела навчальної інформації; наочності; індивідуального інформаційного простору; тренажера; засобу діагностики і контролю; робочого інструменту, а саме – засобу підготовки текстів і їх збереження, текстового і графічного редактора, засобу моделювання).

У системі літературознавчої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури новітні форми навчально-методично-го забезпечення необхідно підбирати і застосовувати вибірково, залежно від цілей і завдань навчання, специфіки навчального курсу. Так, **мультимедійні лекції** можна використовувати під час опанування курсів «Вступ до літературознавства», «Теорія літератури», тобто, коли необхідно повідомити студентам значну кількість складної

для усвідомлення інформації. Під час мультимедійних лекцій з теоретико-літературних курсів маємо можливість представити матеріал у вигляді слайдів, на яких відображені опорні схеми, узагальнюючі таблиці, що сприяють кращому запам'ятовуванню теоретичної інформації, бо у студентів під час прослуховування лекцій із теоретико-літературних курсів в основному активізується зорове сприймання викладеного матеріалу, а не логічне мислення. Натомість у процесі опанування історико-літературних дисциплін, курсів виразного читання, усної народної творчості основну увагу звертаємо на унікальність художніх творів, мистецьку майстерність письменників використання мультимедійних лекцій може зашкодити. Загальновідомо, що підготовка і читання мультимедійних лекцій потребують максимальних зусиль викладачів, використання дорогого обладнання, спеціальних приміщень, які, здебільшого, не облаштовані для великої кількості студентів (100 – 150 осіб). Мультимедійні лекції ламають усталений стереотип літературознавчої підготовки як у викладанні, так і в сприйманні літературознавчого матеріалу. Тому на часі вдосконалення і масштабне упровадження у навчальний процес мультимедійних технологій.

Оптимальним шляхом оновлення літературознавчої підготовки на основі наукових і освітніх інновацій уважаємо оптимальне поєднання традиційного викладання літературознавчих курсів із новітніми технологіями, які займали б не 25 % лекційних годин з конкретної дисципліни. На філологічних факультетах вітчизняних педагогічних університетів мультимедійні технології через відсутність належного обладнання використовуються нечасто. Хоча науково-педагогічні працівники мають велике бажання розробляти і застосовувати освітню інноватику у власній діяльності.

Новим елементом у методиці освіти у вищій школі є запровадження **електронних підручників**, розроблення яких вимагає особливих навичок у методичній роботі. Електронні підручники з циклу філологічних дисциплін нині розробляються покищо поодиноко, про що свідчить аналіз практичної діяльності ВНЗ. Так, у Глухівському національному педагогічному університеті у системі літературознавчої підготовки використовують такі авторські електронні посібники: «Український фольклор» (автор Семеног О. М.), «Мовно-літературна освіта: погляд крізь роки» (автори: Семеног О. М., Базиль Л. О.), «Мовна

особистість вчителя в українській літературі» (автори: Семеног О. М., Базиль Л. О.), «Історія зарубіжної літератури» (за редакцією Г. Й. Давиденко) тощо. Однак масштабне застосування електронних підручників у системі літературознавчої підготовки можливе лише в умовах спеціально обладнаних аудиторій. Тому спроба проводити індивідуальне навчання студентів на основі електронних посібників не дає бажаного результату, оскільки потребує значних витрат комп'ютерного часу й охоплює обмежене коло студентів.

Виходячи з реалій сучасної літературознавчої освіти в умовах педагогічного університету, є можливість використання лише першого варіанту комп'ютерних технологій із трьох відомих: технологія як «проникнення» (застосування комп'ютерного навчання з окремих тем навчального курсу); технологія як основа (застосування під час вивчення базових тем); монотехнологія (коли весь процес навчання: діагностика, управління, моніторинг організовується за допомогою комп'ютера).

Висновок. Отже, освітня інноваційна політика істотно впливає на розвиток літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови й літератури. Ефективність розвитку такої якості залежить від оптимального використання наукових і освітніх інновацій та їх адаптування до умов вітчизняного освітнього середовища й індивідуально-психологічних особливостей студентів-філологів, рівня оволодіння викладачем педагогічною технологією, його вміння детально спрогнозувати діяльність студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. В е р б и ц к и й А. А. Контекстно-компетентностный подход к модернизации образования / А. А. Вербицкий // Высшее образование в России. – 2010. – № 5. – С. 32 – 37.
2. Г л а д и ш е в В. В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури : монограф. / В. В. Гладишев – Миколаїв : Іліон, 2006. – 370 с.
3. Г р а д о в с ь к и й А. В. Українська палітра на європейському тлі: формування у майбутніх учителів-словесників навичок компаративного аналізу художнього твору / А. В. Градовський – Черкаси : б. в., 2011. – 220 с.
4. К р е м е н ь В. Г., І л ь ю н В. В., П р о л е с ь С. В. та ін. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монограф. / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Пед. думка, 2008. – 472 с.
5. К у з ь м е н ч у к І. Інноваційні технології та сучасний урок літератури / І. Кузьменчук. – К. : Вид. Дім «Шкільний світ», 2006. – 128 с.